

Sánta Őz, a tanító

Egy sziú sámán útmutatásai

A hétköznapi emberek fejében még manapság is számos tévedés él az indiánokról. Barbár népeknek képzelik őket, akik megskalpolták az embereket és végzetesen elmaradtak a technikai civilizációtól. Mindez a korabeli vadnyugatról szóló filmeknek és regényeknek köszönhető. Azonban az indiánok számos olyan magas szintű tanításokat adtak át, amelyek megmenthetnék bolygónkat és arra is rámutatnak, hogyan tudnánk harmóniában élni egymással. Sánta Őz volt az egyik, akinek szavai világszerte elterjedtek, és nagy hatással voltak a fehér emberre.

Sánta Őz (1903-1976) a lakotai indián szövetség szent embere volt, aki a Rosebud Indián Rezervátumban született, amely az Egyesült Államokban, Dél-Dakotában található. Népszerűségét és tarka életútjának rögzítését Richard Erdoesnek, azaz Erdős Richárdnak (1912-2008), részben magyar származású osztrák művésznek köszönheti. Richard fiatalon bejárta Európát és számos országban élt hosszú éveken keresztül, majd 1940-ben elhagyta Amerikába. Családot alapított, azután 1952-ben egy kiadó megbízásából felkereste az

indián rezervátumot. A helyiek nem fogadták tárt karokkal, de váratlanul fordult a kocka, némi idő elteltével az indiánok barátsággal és őszinteséggel álltak hozzá. Richárd szinte csodának vélte az esetet, de lehet, hogy ez volt számára elrendelve, ugyanis így jutott el Sánta Őzhez.

Sorsok összefonódása

Mintha csak előre megtervezett forgatókönyv szerint történt volna! Sánta Őz bizalmába fogadta a férfit és mindent elmesélt neki az életéről, a nehézségeiről és tanulási folyamatairól. Az indián ugyanis

egy sámán volt, aki gyógyító képességekkel rendelkezett. Richárd jegyzeteket, valamint fényképeket készíthetett a szertartásokról és a beavatásokról, sőt, maga is kivette belőlük a részét. Sánta Őz megtalálta benne azt a fehér embert, aki méltó arra, hogy tovább örökítse tudását és az indiánok történelmét. Richard ugyanis alázatos, nyitott, sokszínű és segítőkész volt, aki nem élt vissza a tudással és az adatokat sem hamisította meg. A két ember olyan összhangba került egymással, aminek az indián kultúra esetében nincs párja. Az évtizedek alatt többen írtak tanulmányokat, amelyek az indiánok életéről szóltak, de Richard művészi képességével és bensőséges, baráti stílusával lenyűgözően adta át az embereknek a tudást. Sánta Őz alapvetően soha nem haragudott komolyabban senkire. Tudatában volt annak, hogy a képmutató liberális amerikaiak hogyan semmizték ki az őseit és miként vették el a földjeiket, de tudta, hogy erről nem mindenki tehet. Ettől függetlenül azzal is tisztában volt,

hogy nemcsak a múltban, de a jelenben is ugyanez történik, hiszen népét rezervátumba küldik, földjeiket eltulajdonítják. A hetvenes években Richárd és Őz történetének hála több indián polgárjogi mozgalom szökött szárba, így a bennszülöttek egyre több támogatásban részesültek. Korábban a mindkét fél által aláírt szerződéseket az amerikai kormány rendre felrúgta és átverte az indiánokat. Először az összes bőlényt ölték le a területeiken, hogy ne legyen mire vadászniuk, majd a földjeiket vették el erőszakkal – nőket és gyerekeket sem kímélve –, végül miután aranyrögöket találtak még a szent hegyeiket is kisajátították bányászati tevékenység céljából. Richárd minden fontos történelmi szakaszt kendőzetlenül leírt, amely felháborította a közvéleményt. Az indiánok szerint a „zöld békabőr”, azaz a dollárok bolondítják meg leginkább a fehér embert. Sánta Őz úgy vélte, hogy a fehérek minden fűszálon árcédulát látnak. „A hiúzoknak és a prérifarkasoknak eddig a prérikutyaék jelentették a fő táplálékot, most viszont az elkaborolt bárányok. A farmer kihívja a járványügyi tisztet, hogy végezzen a farkasokkal. Aztán lő egy pár nyulat, kirakja őket csaléteknek, hogy az állatokat megöljék. A préri lassan élettelené válik, nincsenek rókák és farkasok. A nagy ragadozó madarak a prérikutyaival éltek, így manapság már sást sem igen látni. A fehér fejű rétisas állami jelkép lett. Ott a képe a fehér ember pénzén, közben ezért a pénzért a sást megölik. Amelyik nép gyilkolni kezdi saját jelképeit, rossz úton jár. A fehérek kiszedték ennek a földnek a zsírt. Nem vált a javukra, egészségtelenek és elhízottak lettek. Az amerikaiakat úgy tenyésztik, mint a tömni való libát, nem emberek, hanem fogyasztók. Attól a perctől kezdve, hogy nem fogyaszt, nem vásárol, a zöld békabőr világnak semmi haszna belőle. Mivel mi indiánok nem

vagyunk hajlandók otthagyni a saját valóságunkat ezért a békabőr látszatért, azt mondják rólunk, hogy ostobák, lusták és éretlenek vagyunk.” Tökéletes leírása ez a társadalomban jelenlévő problémának és annak, hogyan teszik tönkre a bolygót azok, akik mindenben csak a profitot látják.

Kapcsolat a Nagy Szellemmel

Az indián kozmológiában és a hétköznapi életben mindennek megvan a jelentése. Wakan Tanka, azaz a Nagy Szellem teremtett mindent és mi mindannyian ennek a mindenségnek a részei vagyunk. Az indiánok békésebben és összetartóbban éltek egymás között, segítve a saját társaikat, de túl műveletlennek tartották őket, hogy tőlük kérjenek tanácsokat. Őz mélységesen elítélte a háborút. Ha az indiánok között nézeteltérés történt, akkor azt megpróbálták minél hamarabb és békés módon megoldani. A háborúról így beszélt: „Egy csomó marhaságot hordanak össze, harcolj a hazáért és a demokráciáért. Egy frászt! Egy katona önmagáért harcolt. Valaki rálő, mire ő gyorsan viszszaló, mielőtt a másik megölne. Úgy fut az életéért, akár egy őz, aztán visszatér és veri a mellét, hogy a lobogóért harcolt. Akire rálőnek éppen, nem gondol semmiféle rongydarabra. A kormány elküldi fiainkat, testvéreinket és gyermekeinket, hogy harcoljunk érte az ő háborúiban. Aztán amikor visszajövünk, akkor a kormány gyámoltalan birkáivá válunk. Játszadoznak az atombombával, de az egyetlen, amit elérhetnek vele, hogy végül saját magukat fogják a levegőbe röpíteni.” Nyers, de bölcs gondolatok és mennyire igazak! Az indián kultúrában minden élet számít és mindennek jelentése van. Ebből fakad a természet iránti tiszteletük, amelyre rá voltak utalva. Együtt éltek vele, nem pedig kizsigerelték azt. Az állatok, a növények, a szél, a tavak, a felhők, a sziklák és

minden más a Nagy Szellemhez tartozik. Például a kövek azért is szentek, mert segítségükkel tudják megtartani az Inipit, azaz az izzasztókunyhó szertartást. A kunyhó építése úgy történik, hogy minden részlet saját jelentéssel bír. A benne ülők testesítik meg a világegyetemet. Középen körkörös mélyedést ásnak, majd belekerülnek azok a kövek, amelyeket nagy gondossággal szedtek össze. Ásás közben a Nagy Szellemhez azért imádkoznak, hogy az ő nagy ereje ott legyen a kis gödörben, így az szimbolikusan az egész világ középpontjává válik. A gödör kört képez a kunyhó alkotta körben. Ez a „kör a körben” szimbólum az életet jelképezi, aminek nincsen vége. Növények, állatok, emberek születnek és meghalnak. A tűzrakásnál az ágakat a négy égtáj felé helyezik el, és arra hangolják, ami a földet jelenti alattunk és az égboltot fölötünk. Ezzel azt fejezik ki, hogy a világegyetem részei vagyunk, hogy az jelen van az élőhelyeken, a kunyhóban és a szívünkben. A víz, amivel leöntik a felforrósított köveket, az élet vizét képviseli. A föld és az ég, az élet vize és a szellem szent lehelete egyesülést hoz létre. Az ember belélegzi az erőt, amelynek gyógyító hatása van. Az Inipi szertartás tehát a lelki és testi megtisztulást képviseli. A folyamat közben a résztvevők beszélhetnek problémáikról vagy imádkozhatnak. Végül körbe adják a békepípát, amelybe mindenki beleszív és aztán a ceremónia a Mitakuye Oyasín, azaz a „Mindenem a

A vicces héjoka

A héjoka bohócot jelent, ami sokszor egybeforrott a sámán-sággal. A héjoka bolondozás közben szertartást végzett, így nem egy ügyefogyott

alakról van szó. Az indiánok szemében ez a bohóc egy szent lény, akit látomások és

próbák útján választanak ki az égiek az ellátandó feladatra. Erejét a mennydörgésma-daraktól kapja, akik gigászi istenségek. A héjoka a törzs egyik tiszteletbeli tagja, aki természetfölötti képességek-

kel is rendelkezik, amelyeket népe érdekében szokott használni.

rokonom” szavak kimondásával ér véget. A tipi, vagyis az indiánok sátra nem csak élettérként, hanem szakrális helyként is funkcionál, a pipa nagyon fontos kellék számos más szertartásnál, de ahogyan azt Sánta Őz elmondta, nem élvezeti cikként szívják, mint ahogyan a fehér ember a cigarettát. „Nekünk a pipa a Bibliánk. A békepipa füstje felszáll, egyenesen a szellemvilágba. Ám ez kétirányú dolog. A füstön, a pipaszáron át erő áramlik belénk. Ezt az erőt érzed, amint tartod a pipádat, a pipából ez egyenesen az ember testébe árad.” Az első szent pipa megszámlálhatatlan emberöltővel ezelőtt került az indiánokhoz a Fehér Bölény Asszony által, aki elmagyarázta a használatát.

„Felemelte az égre, leengedte a föld felé, sorban a négy irány felé mutatott vele, ahonnan a szelek fújnak. A Nagy Szellem testünkön keresztül összekapcsolódik a Szent Lenti a Szent Föntivel. Most egyetlen hatalmas családot alkotunk. A pipa egyesít bennünket és békét teremt”-mesélte Őz a művészeknek.

Mindenem a rokonom

Hála Rirchárdnak Sánta Őz történetei könyv formájában is megjelentek és a mű azonnal nagy sikert aratott. Több mint nyolc nyelvre fordították le, de az indián ezután is megmaradt olyannak, amilyen volt. Erősítette népének öntudatát, biztatta az embereket arra, hogy óvják meg a környezetüket, mert különben az egész emberiség odavész. Őz a befolyó „zöld békabőrt” azok között osztotta szét, akik rá voltak szorulva, míg ő egy összetakolt viskóban tengette utolsó éveit. „Wákhá Tágá, Túkasílá, úsimálá” – mondta, azaz mindössze annyit kért a Nagy Szelemtől, hogy könyörüljön rajta és népe mindörökké fennmaradjon.

MISKOLCI LÁSZLÓ

